

YAPI VE DENETİM ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ YAYIMLANDI

Elektrik Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası Ankara şubelerinin 5 Aralık 2009 tarihinde İMO Teoman Öztürk Salonu'nda birlikte düzenledikleri "Yapı ve Denetim Çalıştayı" sonuç bildirgesi yayınlandı.

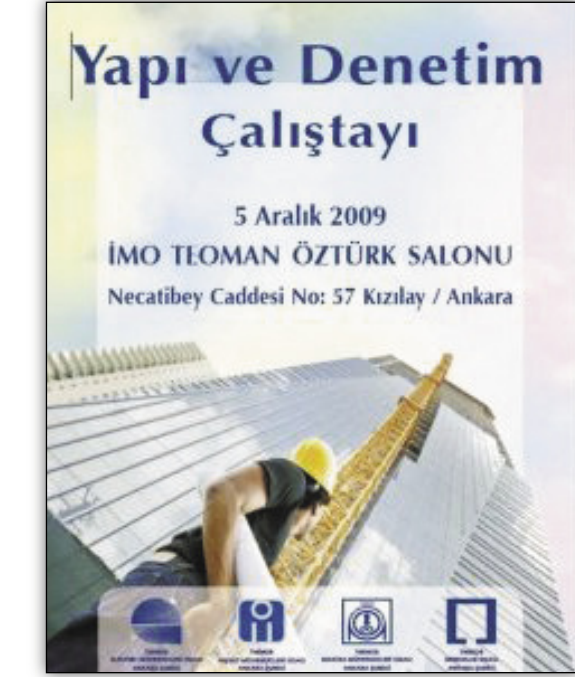
Yapı Denetimine Genel Bakış:

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ve 5 Şubat 2008 tarihli Yapı Denetimi Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, TMMOB'nin İMO, MMO, MO ve EMO Ankara şubeleri tarafından 5 Aralık 2009 tarihinde düzenlenen "Yapı Denetiminde Yasal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı çalıştayda değerlendirilmiştir. Çalıştayda "Yapı Denetiminde Yasal Durum ve Sorunlar", "Yapı Denetiminde Teknik Sorunlar ve Çözüm Önerileri" ve "Yapı Denetimi ile ilgili Soru ve Cevaplar" başlıklı üç oturum yapılmıştır. Konunun ilgili tarafları; TMMOB meslek odaları temsilcileri, belediyeler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın temsilcileri, Yapı Denetim Kuruluşları Birliği temsilcileri, Birleşik İnşaat Müteahhitler Derneği Federasyonu temsilcileri, mimar ve mühendisler bir araya getirilmiştir. Değişik bakış açılarına sahip birçok katılımcı, olayı çeşitli yönleriyle tartışmıştır. Bu çalıştayda yapılan tartışma ve değerlendirmelerin sonuç ve çözüm önerileri aşağıda belirtilmiştir.

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Doğu Marmara depremlerindeki can ve mal kaybından sonra TMMOB ve odaları devre dışı bırakan 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu, TMMOB önerileri yeterince dikkate alınmadan kısa bir sürede çıkartılmış ve denetim işinin 19 ilde özel kuruluşlarca yapılması sağlanmıştır.

Depremi üzerinden 10 yıl, Yasa'nın uygulanmasından bugüne kadar 8 yıl geçmesine rağmen halen pilot il uygulaması devam etmektedir. Ancak, bu Yasa ile denetim görevini yerine getirmeye çalışan mimar ve mühendisler ile yapı sahipleri ve yapı denetim kuruluşları; Yasa ile ilgili sorunlarının ivedilikle giderilmesini, gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasını ve yapı denetiminin ülke çapına yaygınlaştırılmasını acilen istemektedirler. Gerekli düzenlemeler yapılmadığı sürece, yapı denetim sürecinin bütün bileşenleri Yapı Denetim Yasası'nın mağduru olacaktırlar.

Ülkemizdeki denetimsizliğin temel nedeni rant ilişkilerinin tekniğin önüne geçmiş olmasıdır. Yer seçiminden baş-

lanılarak yapılan hatalar ve TMMOB'nin ilgili odalarının yapmak istediği kamusal denetimin engellenmesi, başta kaynak israfı ve niteliksiz yapı üretimi gibi çok önemli sorunları ortaya çıkarmıştır. Yapının sağlam ve denetimin sağlıklı yapılmaması sonucunda da deprem vb. felaketlerde can ve mal kaybının fazla olması acı bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapı alanının seçiminden başlanılarak yapılan hatalar, yapım süresince büyüyerek devam etmektedir. Denetim yapı inşaatının başlaması ile başlamaz. Yapının yapılacağı yerin jeolojik zemin etüdünün doğru yapılıp yapılmadığı, hazırlanan plan ve projelerin İmar Kanunu ve yönetmeliklerine, teknik şartname ve kurallarına, hizmetin türüne ilişkin Türk Standartları ile Oda yönetmelik, yönerge ve çizelgelerine uygun olarak üretilip üretilmediğinin denetimi ile başlar. Yapı denetim kuruluşlarında mimari, betonarme, mekanik ve elektrik projeleri aynı zamanda denetlenebilmeli, birbirini etkileyen tesisat çeşitleri konusunda farklı uzmanlık alanlarındaki projelerde olması gereken değişiklikler düzeltilebil-

meli, ondan sonra proje denetçisi mühendis ve mimarlar tarafından onaylanmalıdır. Onaylanan projeler ilgili idare tasdikine sunulmalıdır.

Denetçi belgesi alabilmek için 12 yıl meslek deneyimi aranmaktadır. Denetçi mühendis ve mimarların büyük bir kısmının emekli olduktan sonra ek geçim kaynağı olarak bu işi yaptıkları bilinmektedir. Uzun yıllar farklı konularda uzmanlaşan ve bina yapısı ile ilgili bir deneyimi olmayan bazı mühendis ve mimarlara mesleki deneyim süresini doldurmaları nedeniyle denetçi belgeleri verilmekte ve proje ile yapı uygulamalarından sorumlu tutulmaktadır. Denetçi belgeleri; uzmanlık alanlarına göre ve meslek odalarınca verilecek eğitimler sonunda, değerlendirme sınavından başarılı olmuş ve en az yedi yıl meslek deneyimi olan mimar ve mühendisler verilmelidir.

Yapı sahibi ile yapı denetim kuruluşu arasında yapılan para ve hizmet pazarlığı ile asgari denetim hizmet bedeli altında ücret alınması sonucunda denetçi ve kontrol elemanları mimar ve mühendislerin çok düşük ücretlerle çalıştırıldığı bilinmektedir. Ne yazık ki denetçi ve kontrol elemanlarının Yasa'nın verdiği sorumluluğu yeteri kadar bilmemeleri, bu ücrete bu kadar iş yapılır mantığı ile hareket etmelerine neden olmaktadır. Hatta bazı yapı denetim şirketlerinin denetlenecek projeleri kargolarla gönderdikleri, bazı denetçilerin de projeyi incelemeyi imzaladıkları bilinmektedir. Bu da denetim görevini ciddiye alan kuruluş ve denetçilerin işini zorlaştırmakta olduğundan, Yasa'daki bu boşluğa mutlaka önlem alınmalıdır.

4708 sayılı Kanun'un uygulanmaya başlamasından sonra bazı iyileşmeler olmuştur. Ancak daha iyi sonuç alınabilmesi için sorunlara çözüm getirecek kanun ve yönetmelik değişikliği halen yapılmamıştır. Anayasa'nın 135. maddesi ve 6235 sayılı TMMOB Kanunu gereğince, 'Odalar üyelerini mesleki açıdan denetler' denmesine rağmen 4708 sayılı Yasa'da ifade edilen "hiçbir kurum ve kuruluştan vize ve onay alınmayacağı" ibaresi nedeniyle odalarca mesleki denetim hizmeti yapılamamaktadır.

3194 sayılı İmar Kanunu içinde Teknik Uygulama Sorumluluğu (TUS) kavramı vardır. Yapı denetimi dışındaki iller hâlâ TUS'lar tarafından denetlenmektedir. Ancak, herkes tarafından bilindiği gibi ve ayrıca Ekim 2009'da Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ekiplerince yerinde yapılan denetim-

lerle elde edilen bilgi ve belgelerle, TUS denetimlerinin doğru yapılmadığı tespit edilmiştir. Doğru bir yapı denetimi için TMMOB ile birlikte bütün tarafların katkı sağlayacağı yasal düzenlemelerin yapılması şarttır.

Yapı Denetimi; yapı sahipleri için talep edilen bir hizmet olmaktan çok yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Talep edilmediği için de serbest rekabet koşullarında tamamen pazarlık esasında şekillenen, mevzuata uygun evrak tamamlamaya dönüşmüştür. Oysa rekabetten beklenen, hizmet teknolojinin ve örgütlenmesinin gelişmesini teşvik ederek, daha nitelikli bir hizmetin çıkmasının sağlanmasıdır. Yapı sahibi, yapısını denetleyecek kuruluşu kendisi seçmektedir ki bu da denetimin bağımsızlığı felsefesine aykırı bir durum oluşturmaktadır. Bundan dolayı denetçi mimar ve mühendisler görevlerini yapamamaktadır.

Yapı sahibi ile denetçi kuruluşun ticari ilişkisine endekslenmiş bir denetim(sızlık) süreci en çok denetçi ve kontrol elemanı olarak istihdam edilen mühendis ve mimarları mağdur etmektedir. Yapı denetiminde düşük ücretlerle sadece imza atmaya zorlanan mimar ve mühendislerin haklarının korunmasında büyük sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Yeni yönetmelik değişikliğiyle idarenin görev ve sorumluluklarının yeniden belirlenmesi, yapı izin belgesi olmaksızın kullanıma açılmaması, ikamet edilen il içinde sorumluluk üstlenilmesi gibi olumlu değişiklikler bulunmakla birlikte hâlâ yapı denetimine rant alanı olarak bakılmasının önüne geçilememiştir. Her ne kadar yapı denetim kuruluşlarının sorumluluk üstlenebilecekleri yapı alanı 360.000 metrekareye düşürülse de pratikte hak ediş, yapılan alanların sorumluluktan minha ile düşürülmesi sonucunda yapı denetim kuruluşları eskisinden daha fazla yapı alanı sorumluluğunu alabileceklerdir. Bu uygulamanın kaldırılması gerekmektedir. Aynı hesaplama mimar ve mühendisler için de geçerli olduğu için mimar ve mühendisler de daha fazla yapı alanı denetlemek zorunda kalacaklardır.

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'ne göre proje ve uygulama denetçisi ve kontrol elemanlarının denetlediği yapı alanları yüksek olup, bu nedenle de sağlıklı bir denetim hizmeti yapılamamaktadır. Denetim hizmetlerinin daha sağlıklı yapılabilmesi için yapı alanları meslek odala-

rının da görüşleri alınarak daha uygun seviyelerde yeniden düzenlenmelidir.

TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odalarınca yapılan tespitlerde; yapı denetim kuruluşları bünyelerinde çalışan denetçi mimar ve mühendislerin, denetim işini gereği gibi yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları teknik ve ulaşım hizmetlerini yeteri kadar alamadıkları için denetim işini doğru yapamadıkları görülmüştür.

Yeni yönetmelikte, belirli iş bölümlerinde kontrol formlarının doldurulması zorunlu hale getirilmiştir. Ancak bu formlarda mimari, inşaat, mekanik ve elektrik tesisatı ile ilgili konular bir bütün halinde hazırlanmış, denetçi mimar ve mühendisler, uzmanlık alanı dışındaki bu formları da imzalamak zorunda bırakılmıştır. Dolayısıyla, farklı meslek disiplinindeki bir mimar mühendis diğerinin denetiminden de sorumlu tutulmaktadır. Nitekim, yapı denetim sürecinde Bakanlık tarafından yapılan soruşturmalarda, Yasa'ya aykırılık gösterilen konulardan dolayı, imzası bulunan tüm mimar ve mühendisler için haklarında işlem yapılmıştır. Düzenlenecek yeni formlarda, tüm denetçi mimar ve mühendislerin kendisiyle ilgili meslek dalından sorumlu tutulması sağlanmalıdır.

Yönetmelikte; yapı yüklenicisi ile yapı sahibi, şantiye şefi ile yapı yüklenicisi arasında yapılacak sözleşme koşulları ve örnek sözleşme metni bulunmaktadır. Yönetmelik bu haliyle zaten yapı denetim kuruluşlarını, yapı denetim bedellerini belirleyerek korumaktayken, mimar ve mühendis ücretlerinin ve özlük haklarının korunmasına yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yönetmelikte, yapı denetim kuruluşu ile mimar ve mühendisler arasında, çalışma saatleri, ücret, görev ve sorumlulukları içeren bir sözleşme akdedileceği belirtilmektedir. Bu sözleşme uygulanmalıdır. Önerdiğimiz Tip Sözleşme Taslağı ektedir.

Uygulama projelerinde imara uygun değişiklikler, sonradan proje tashi ve tadilatı yapılması şartı ile proje müelliflerinin oluru ve yapı denetim kuruluşundaki ilgili denetçi mimar ve mühendis onayı ile yapılabilir.

5 Şubat 2008 tarihli Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği yeni bir takım kurallar getirmiştir. Burada daha önce tanımlı olmayan şantiye şefliği konusu vardır. Doğru bir uygulama olarak değerlendirilecek bu konu ne yazık ki istenen amaca hizmet edebilecek nitelikte değildir. Bir

mühendislik ve mimarlık hizmeti olan şantiye şefliği fen adamlarına da açılmış ve yönetmelikten sonra çıkan genelgelerle şantiye şefinin proje sorumlusu da olabileceği belirtilmiştir. Oysaki şantiye şefliği tam gün çalışılan bir iştir ve şantiye şefliği yapan bir mimar veya mühendisin başka bir işte çalışması TMMOB meslek odalarından Serbest Mühendislik Müşavirlik (SMM) Belgesi almış ise SMM Yönetmeliği'ne göre uygun değildir. Bakanlık tarafından yayımlanan genelge değiştirilerek şantiye şefliğinin görev alanı ve niteliği yeniden tanımlanmalı ve düzenlemeler İmar Kanunu'na taşınmalıdır.

Yardımcı kontrol elemanı olarak fen adamlarının tanımlanmış olması mühendis veya mimar olan şantiye şeflerinin fen adamları tarafından denetlenmesinin önünü açacaktır. Bu da açıktır ki bir yetki kargaşasına yol açabilecektir.

Çözüm ve Öneriler:

- 1) Yapı Denetimi Kanunu ve yönetmeliklerinde kamusal bir yaklaşımla yeni düzenlemeler yapıldıktan sonra yapı denetimi tüm illerde yapılmalıdır.
- 2) Denetim süreci yanlışlıklardan arındırılarak tarafsız ve etik kurallar çerçevesinde yapılmalıdır.
- 3) TMMOB'nin Kuruluş Kanunu'ndan gelen haklarını kullanmasına yönelik engellemelere son verilmelidir. Yapı üretim sürecinin tek muhatabı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı olmamalı, tüm ilgili kurum ve kuruluşların sağlıklı denetim yapılması konusunda eşgüdümü sağlayacak yeni düzenlemelere gidilmelidir.
- 4) Denetçi ve kontrol elemanı mimar ve mühendisler için yönelik olarak taraflarca Tip Hizmet Sözleşmesi yapılması sağlanmalıdır.
- 5) Düşük ücret kısıcında olan denetçi ve kontrol elemanı mimar ve mühendisler için yönelik TMMOB tarafından hazırlanan en az ücretler uygulamaya geçirilmelidir.
- 6) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı Denetim Komisyonu ve Bayındırlık Müdürlüklerinde oluşturulacak Yapı Denetim Komisyonlarında TMMOB ve ilgili diğer temsilcilerinin bulunması sağlanmalıdır.
- 7) Denetçi ve kontrol elemanları mimar ve mühendislerin performans değerlendirmeleri olarak tanımlanan siciller, TMMOB'nin ilgili meslek odalarınca tutulmalıdır. Mevcut yasa ve yönetmelikte bulunan, sicillerin Yapı Denetim Komisyonunca tutulması ile ilgili hükümler iptal edilmelidir.

- 8) Mesleki sorumluluk sigortası getirilmelidir.
- 9) Yapı Denetimi Kanunu ve yönetmelikleri; pilot uygulama sürecinde tespit edilen olumsuzlukları giderecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Gerek Kanun'un hazırlanmasında ve gerekse uygulamasında TMMOB ve ilgili taraflar aktif rol almalıdır.
- 10) Şantiye şefi mimar veya mühendis olmalıdır.
- 11) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı Denetim Komisyonu Başkanlığı tarafından uygulamaya konulan yeni sisteme (YDS) yönelik web sitesi eksiklikleri biran önce giderilmelidir.
- 12) Denetimin bağımsızlığı felsefesine uygun olacak şekilde, yapı denetim kuruluşunun seçimi; yapı sahibi, yapı müteahhidi, proje müellifi ve ilgili idare inisiyatifinden çıkartılarak bağımsız hale getirilmelidir.
- 13) Denetçi belgeleri, uzmanlık alanlarına göre ve meslek odalarının verilecek eğitimden ve değerlendirme sınavından sonra verilmelidir.
- 14) Yapı denetim kuruluşu, denetlediği yapılarda gerektiğinde aynı meslekten olmak ve sorumluluk almak şartıyla, mimar ve mühendis görevlendirmesi veya görevden alması işlemini internet ortamında yapabilmesi için YDS sisteminde gerekli değişiklik yapılmalıdır.
- 15) Cezai sorumlulukların 818 sayılı Borçlar Yasası ve diğer mevzuat hükümleri ile uyumlu, mimar ve mühendis haklarını koruyacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- 16) 5205 sayılı Yasa ile getirilen muafiyetlerin kaldırılması ve tüm kurum ve kuruluş yapılarının da kapsam alanına alınması sağlanmalıdır.
- 17) Uygulama projelerinde imara uygun değişiklikler, sonradan proje tashi ve tadilatı yapılması şartı ile proje müelliflerinin oluru ve yapı denetim kuruluşundaki ilgili denetçi mimar ve mühendis onayı ile yapılabilir.
- 18) Mevcut yönetmelikte olduğu gibi, o ilde ruhsata bağlanacak yapı alanları miktarına göre, amaca uygun yapı denetim hizmetinin verilebilmesi için yapı denetim kuruluşu sayısı sınırlandırılmalı ve Bakanlıkça uygun dönemlerde güncelleme ve denetleme yapılarak kuruluş sayısı belirlenmelidir.
- 19) Kamusal bir denetim olan yapı denetimin amaçlanan nitelikte olabilmesi için;
  - a) Denetimde aktif rol alan mimar ve mühendisler, yasal düzenlemelerle, kendi meslek örgütleri olan TMMOB tarafından denetlenip sicilleri tutulmalıdır.
  - b) Yapı denetim kuruluşları, kendi Birliği tarafından düzenli olarak denetlenmeli ve etik kuralları oluşturulmalıdır.

Sonuç:

Tüm duyarlı kamuoyunu, kamunun haklarını ve çıkarlarını savunan TMMOB'nin iradi gücü ile denetçi ve kontrol elemanı mimar ve mühendislerin gücünün bir araya getirilerek, "kamu adına denetim yapılması mücadelesini" hep birlikte sürdürmeye çağırılmaktayız.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

**TMMOB İMO, MMO, EMO ve
MO Ankara Şubeleri**

BİNALARDA ENERJİ PERFORMANSI ULUSAL HESAPLAMA YÖNTEMİ VE BİLGİSAYAR PROGRAMININ TANITIMINA KATILDIK

Binalarda Enerji Performansı Ulusal Hesaplama Yöntemi ve Bilgisayar Programının tanıtımı, 19 Aralık 2009 Cumartesi günü Ankara İller Bankası Macunköy Tesisleri'nde yapıldı.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen tanıtıma Odamızdan; Oda Başkan Vekili Şuayip Yalman, Oda Yönetim Kurulu Yedek Üyeleri Harun Erpolat ve Osman Tezgiden, Ankara Şube Enerji Komisyonu Başkanı Yunus Yener, Oda Teknik Görevlisi Koray Tuncer ve Oda Konutlarda Enerji Performansı Standart Değerlendirme Metodolojisi (KEP-SDM) Grubu Üyesi Mustafa Yaman katıldı.